

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΨΥΧΑΡΗΣ: *Τὰ δύο τριαντάφυλλα τοῦ Χάρου*

Τὰ Δύο τριαντάφυλλα τοῦ Χάρου εἶναι δύο σπαρχιτικὲς ἱστορίες τῆς ἀγάτης. Δύο τραγωδίες. Τραγωδίες ὄχι ἀπὸ κείνες ποὺ ξετυλίγονται μὲ θεατρικὲς λεπτομέρειες γιὰ νὰ ἐξάψουν τὴ φαντασίᾳ τοῦ ἀναγνώστη, παρὰ ἡρεμῆς, σιωπηλῆς, ἀργῆς, σὺν τῷ κυράκι ποὺ ρομαντίζει σιγὰ σιγὰ γιὰ καιρὸ τὸ ξύλο, ὅσο ποὺ νὰ τὸ καταντήσει πιά σκόνη. Εἶναι οἱ τραγωδίες ποὺ ξετυλίγονται κάθε μέρα στὴ ζωῆ, μπρὸς στὰ μάτια μας, δίχως δραματικὰ ἐπεισόδια, δίχως τεχνικὲς δραματικὲς σύγκρουσες, μέσα στοὺς σιωπηλοὺς τοίχους ἐνὸς σπιτιοῦ, βουβῆς, γι' αὐτὸ καὶ πῶς θαδῆξ, ὅσο ποὺ μιά μέρα νὰ πάρουνε ἀργὰ τὸ δρόμο τοῦ νεκροταφείου, ἀνάμεσα στὰ θλιμμένα κυπαρίσσια. Πλοκή, σ' αὐτὲς τὶς δύο τραγωδίες, στὴ συνηθισμένη τῆς ἔννοια, σκεδὸ δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο ζωῆ, ζωῆ ἀπλή, φυσικῆ, ποὺ περνάει μπροστὰ μας καὶ ἀφήνει πίσω τῆς ἓνα μαῦρον ἤσκιο.

Τὸ ρομάντζο αὐτὸ χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο μέρος εἶναι «Τοῦ Θύμης τὰ τριαντάφυλλα», τὸ δεύτερο «Τὸ τριαντάφυλλο τοῦ Κωστή». Ὁ Θύμης καὶ ὁ Κωστής εἶναι οἱ δύο τραγικοὶ ἥρωες τοῦ ρομάντζου. Θύματα καὶ οἱ δύο τῆς Ἀγάτης, τῆς ἀψηλῆς καὶ ἰδανικῆς, ποὺ προσκρούει στὴν πρόληψη τὴν κοινωνικὴ καὶ συντηριεταί, πουλιά ψηλοπετούμενα ποὺ τὰ πλήγωσε θανάσιμα ἢ κοινωνικὴ ψευτιά καὶ ἀδικία καὶ τάρρηξε κάτω, κόβοντάς τους τὸ δρόμο πρὸς τὰ ὕψη, τὸ ἀνέβασμα πρὸς τὰ σύννεφα, πρὸς τὶς σφαῖρες τῆς τέχνης, ὅπου καὶ οἱ δύο λαχταρούσανε νὰ ὑψοῦνται.

Ὁ Θύμης, ἓνας φτωχὸς νέος δημοσιογράφος καὶ ποιητῆς, γνωρίζει τὴν ἀρχοντοπούλα τῆς Μέλλας στὴν Πόλη. Ἀγαπιούνται, βαθιά, σιωπηλά. «Τὴν ἀγάπησα—γράφει, — γιὰ τὴ χάρη, γιὰ τὴν ἀφέλεια, γιὰ τὴν καλοσύνη της. Ὁχι βέβαια! Στὰ στήθια της τάπαλα δὲ φώλιαζε περιφάνεια, κακία δὲ φώλιαζε καμιά. Ἐμοιαζε ἢ καρδούλα της σὺν πουλάκι μικρὸ καὶ νιογένητο, πουλάκι τόσο μικρὸ, ποὺ λὲς καὶ δὲν ἔθλιελες. Κάπου κάπου ἀπὸ τὸ στίγμα τῆς ἔβγαине μιά φωνίτσα, ποὺ ψιθύριζε δύο τρία λόγια, σὺν πρῶτο της κελιάδηνι. Καὶ κρυβότανε ἀμέσως τὸ πουλάκι στὸ δέντρο μέσα, βαθιά...» Μὰ ὁ πατέρας της δὲ θέλει οὔτε νὰ σκεφτεῖ πὼς ἡ κόρη του μπορεῖ νὰ πάρει τὸ φτωχὸ ποιητῆ. Γι' αὐτὸ, ὅταν ἓνας φίλος τοῦ Θύμης, ὁ Δημήτρης, πηγαίνει ἀπὸ μέρος του νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴ Μέλλα, κείνος δὲ δυσκολεύεται νὰ διαπραξῆ μιά κακοήθεια συνηθισμένη στοὺς ἀνθρώπους τῆς τάξης του. Βεβαιώνει, πὼς τάχα ἡ Μέλλα ἢ ἴδια, σὺν ἄλλοις τὴν πρότασή του, ἀρνήθηκε. Στὴ Μέλλα πάλε λέει πὼς ὁ Θύμης τὴν κοροιδεῖ, πὼς τὸν καιρὸ τοῦ ζητᾷ μόνον νὰ περάσει μαζί της, ἐνῶ αὐτὸς κοιτάζει ἄλλες. Ὁ Δημήτρης μεταδιδάξει τὴν ψευτικὴ ἀπάντηση, καὶ ὁ Θύμης βυθίζεται στὴν ἀπελπισία. Τὸ παίρνει γιὰ προσβολή, γιὰ προδοσίαν, «Μὲ πρόδωσε, μὲ πρόδωσε!».

Ἔτσι τὰ δύο παιδιὰ μπλέκονται σὲ μιά αἰσχροὴ παγίδα, ἐνῶ ἀγαπιούνται τρολά, καὶ ἄς μὴν τῶχουνε ξεμολογηθεῖ ποτὲ τὰ χεῖλια τους, πιστεύουνε πὼς δὲν ἀγαπιούνται. Ἡ Μέλλα ἀναγκάζεται νὰ παντρευτεῖ ἓνα διαφθαρόμενο κόντε, ποὺ τὴν πηγαίνει στὸ Παρίσι, καὶ ἀφοῦ τῆς ἔφαγε ὅλη τὴν περιουσίαν, τὴν ἐγκαταλείπει καὶ φεύγει στὴν Ἀμερικὴ. Περνάει πολλὰ χρόνια. Ἡ

Μέλλα ξαναγυρίζει ἄξαφνα στὴν Πόλη. Τὰ μαλλιά της εἶναι μισοάσπρα, ἢ λότη τῆς ἡσυχώνει τὸ πρόσωπο. Ὁ Θύμης τὴν ξαναβλέπει, μὲ μισοάσπρα καὶ αὐτὸς τὰ μαλλιά τοῦ κεφαλιοῦ του. Ὁ πόνος τοὺς γέρασε καὶ τοὺς δύο. Εἶναι οἱ δύο παραξηγημένοι. Ἀνταμώνουνε στὸν περίπατο, τὰ ξαναλένε τὰ παλιὰ τους, καὶ τότε, γιὰ πρώτη φορὰ ἀνακαλύπτουνε πὼς ἢ αἰτία τοῦ χωρισμοῦ τους εἶτανε ἡ ἀτιμία τοῦ πατέρα της, ποὺ ἄλλα εἶπε τῆς κόρης του καὶ ἄλλα παράγγειλε τοῦ Θύμης. Ἀγαπιόντανε λοιπὸ σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, δίχως νὰ τὸ ξαίρουνε, καὶ τώρα ποὺ τὸ μαθαίνουνε εἶναι πιά ἀργὰ νὰ ξαναρχίσουνε τὴν ἀγάπην, γιατί καὶ οἱ δύο εἶναι στὰ ἡλιοβασιλέματα τῆς ζωῆς τους. Ἡ Μέλλα μπαίνει στὸ πατόρι καὶ φεύγει, καὶ ὁ Θύμης, ποὺ μόλις τώρα ἔμαθε πὼς ἡ Μέλλα τὸν ἀγαποῦσε, μένει μὲ τὸ θαθὴν καημὸ, ποὺ δὲ τὸν φέρει γλήγορα στὸν τάφο. «Ἀποχαιρετηθήκαμε. Καὶ τὴν ὥρα ποὺ, πνιγοντας τὰ δάκρυά μας, νιώθαμε καὶ οἱ δύο μας τὴν ἀπελπισίαν τοῦ αἰώνιου τοῦ μισμοῦ, σὺν καὶ στὸν πρῶτο πρῶτο τὸν περίπατό μας, ὅταν ἡ νιότη μας χαιρότανε τὸ γλυκὸ της τὸ φῶς, μὲ τὴ νύχτα ἐκείνη τὴ βελουδένια, κάτω ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, τῆς ἔσφιξα καὶ σήμερον τὸ χεῖρι τὸ γερασμένο καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χεῖρι μου τὸ ψυχρὸ, ὕστερη φορὰ».

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ρομάντζου τελειώνει μὲ τὸ θλιβερὸ αὐτὸ ἐπίλογο «Τὶ δυστύχημα μοναδικὸ ποὺ εἶναι τὸ δικό μου! Τριάντα χρόνια νὰ θαρρῆς πὼς πῆγε τοῦ κακοῦ ἢ ζωῆ σου, γιατί δὲ σ' ἀγαποῦσε κείνη ποὺ ἀγάπησες, ὕστερον νὰ καταλάβεις πὼς σ' ἀγάπησε καὶ ἀφῆτή, πὼς ἢ ζωῆ της καὶ ἢ ζωῆ σου ἔπρεπε νὰ πάρουνε ἄλλο δρόμο — καὶ τίποτα, τίποτα πιά νὰ μὴν προεῖς! Ὁ νοῦς, ὁ νοῦς μας εἶναι ποὺ πάντα δουλεύει, ἂν καὶ ἔσβησε ἢ καρδιά. Μὰ τοῦ κακοῦ δουλεύει καὶ ἀφῆτος. Παρηγοριά τέτιος καημὸς δὲν ἔχει».

Ἄν τὰ Τριαντάφυλλα τοῦ Θύμης ἔχουνε τὴ χάρη ἐνὸς μελαγχολικοῦ δειλινοῦ, ποὺ τὰ χρώματα σιγασθῆνουνε στὴν ἄκρη τοῦ ὀρίζοντα, τὴ θλίψη μιάς χυνοποριάτικης σιγανῆς βροχῆς, κάτι τὸ σιγαλὸ, τὸ ἀργὸ ποὺ σῆνει ἡρεμα σὺ νότες ὀρχήστρας ποὺ ξεψυχοῦνε μέσα σ' ἓνα θλιβερὸ μισόφωτο, μέσα σὲ μιά πένθιμη σιγαλιά, ἀντίθετα τὸ Τριαντάφυλλο τοῦ Κωστή εἶναι ὅλο φωτιά, πάθος ποὺ ὑψώνει τὶς φλόγες του στὰ μεσοῦρανα, ἀνάβρα, κρατήρας ἡφαιστείου ποὺ ἀναδίνει ἀδιάκοπα φλόγες, καπνοῦς, λάβα, ὅπου ὁ ἀέρας τρέμει καὶ βογγεῖ, τὸ τραγικὸ θέμα μιάς ἀγάπης ἀνεβασμένης στὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου, γιὰ νὰ σβῆσει ἐκεῖ ἀπάνω σὰ φλόγα λεικής λαμπάδας στὸ φῆσγμα τοῦ σκληροῦ βοριά.

Καὶ δῶ ἢ κοινωνικὴ πρόληψη δημιουργεῖ μιά τραγικὴ ἱστορία. Ὁ Κωστής εἶναι Φράγκος, δὲν εἶναι ὀρθόδοξος, καὶ γι' αὐτὸ τὸ σπῆτι τῆς ἀγαπημένης του, τῆς Μύρρας, ἄδύνατο νὰ τὸν δεχτεῖ. Στὸ πρῶτο μέρος ἢ διαφορά τοῦ πλοῦτου, τῆς κοινωνικῆς θέσης, στὸ δεύτερο ἢ διαφορά τῆς θρησκείας. Συγγραφέας, ποιητῆς καὶ ὁ Κωστής, ὅπως καὶ ὁ Θύμης. Εἶναι οἱ ἀγαπημένοι ἥρωες τοῦ Ψυχάρη σὲ ὅλα τὰ ἔργα του, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ποίησης, τοῦ ἰδανικοῦ. Σὰ βλέπει τὴν ἀρνησὴ τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μύρρας, ἀποφασίζει νὰ φύγει ἀπὸ τὸ Πήλιο, ὅπου ἔμενε, καὶ νὰ πάει στὴ Βενετιά. Ἴσως ἔτσι, μὲ τὸν καιρὸ, ἀλλάξει γνώμη ἢ μάννα τῆς Μύρρας. Φεύγει. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει μιά ἀλληλογραφία ἀνάμεσα τοῦ Κωστή καὶ τῆς Μύρρας,

Όλο το δεύτερο μέρος του ρομάντζου δεν είναι τίποτα άλλο, παρά τα γράμματα που στέλνει η Μύρρω στον Κωστή. Διαβάζοντας τα γράμματα αυτά, έχεις την εντύπωση ενός κεριού που λιώνει, ενός κινήσιου που σβήνει σιγά - σιγά, αφού ρούφηξε όλο το λάδι του, μιζ: 'Ατυχής δούης έχει πέρα στα κάρια του Σαρωνικού. Δεν υπάρχει εδώ υπόθεση, πλοκή καμιά - υπάρχει μόνο η αγωνία ενός αφορώστου πάνω στο κρεβάτι του πόνο και του θανάτου. «Βασίλευε ο ήλιος πέρα πέρα στο γιάλο. Για διέξ! Όλα βασίλευσαν. Αποκοιμήθηκε ο κόσμος, αλόικα η πλάση. Στην αμμουδιά η θάλασσα πλαγιάζει και το κύμα νεκρωμένο δε σιάλθει. Σηροκόμπουνε ταστέρια θολά, σαν παραπονημένα, σαν κοιρασμένα, σα θραυτά. Έχει το σκοτάδι παρημένη τη γής στην άγκυλιά σου, παρημένο στην άγκυλιά σου τον ουρανό. Πίσω, πίσω από τα βουνά, ήσυχα προδέλνει το πρωτοφύγγαρο μια στιγμή, μια στιγμή φάνταζει και φέβγει σαν παρηγοριά διευτυλίκτη, σα στενή της άγιάτης απωφγγιά» ('Εβδομο γράμμα).

Θά μπορούσε, βέβαια, η Μύρρω να επαναστατήσει να φύγει, να πάει να θρει τον Κωστή. Δεν της κείπει η γενναιοτήτα για να το τομήσει, μα τηνε συγκρατεί η αγάπη της μάννας της, που ένζ τέτοιο τόλμημα σίγουρα θα τηνε σήξει νεκρή γίμοι. «Δεν έπρεπε ναγαπηθούμε. Δεν έπρεπε. Και τώρα δε γίνεται, να δυστυχήσουνε άλλοι, για να χορούμε μεις.» ('Εβδομο γράμμα). Η αγάπη της προς τον Κωστή έρχεται σε σύγκρουση με την αγάπη της προς την μάννα, και κικάει το χρέος, το άνωτερο χρέος από κάθε άλλο χρέος, γιατί το επιβάλλει η ίδια η φύση, αυτός ο φυσικός νόμος. Η Μύρρω δε θα φύγει, γιατί το θέλει το χρέος, το χρέος που της επιβάλλει να ζήσει. «Εσύ, Κωστή μου, είσαι άντρας, έχεις πώοτερη δύναμη, έχεις πώοτερο θάρρος από μένα, κ' έπειτα, να το ποιμε ξάστερα, η ζωή σου άλλο πράμα είναι από τη δική μου, όλότελα διαφορετική. Έσύ έχεις την ποιήσή σου, έχεις την ιδέα, το σκοπό, έχεις το έγω σου εσύ. Έσύ έχεις την ανθρωπότητα, που της χρωστάς να δουλέθης. Δουλειά μου, έργο μου, σκοπός μου, ιδέξ μου, ποιήση μου, ανθρωπότητά μου, είσαι αν μονάχος.» ('Εβδομο γράμμα).

Έτσι, αφού βλέπουνε πως δεν μπορούνε να παροθύνε, διαφιλονικούνε, ο ένας προς τον άλλο, την τιμή του θανάτου. Μά όσο ζυγώνουνε προς το θάνατο, τόσο φουντώνει μέσα στην ψυχή τους ο πόθος της δημιουργίας. Η αγάπη της Μύρρω γίνεται το κεντρί που κεντρίζει τη φαντασία του Κωστή προς τους ανώτερους κόσμους της τέχνης, κ' έτσι η Μύρρω σιγά σιγά ύφώνεται μαζί του πάνω στα φτερά της τέχνης του. Γίνεται η Μούσα του, κι αυτός της αποδίνει κείνο που της χρωστάει με τα γράμματά του και τα ποιήματά του. Αυτός της άνοιξε το νου, πως οι άρχαίοι δεν είχανε μόνο σοφία και νου μα και ψυχή και καρδιά. «Κωστή μου, πρέπει να σου το πώ άμέσως μην τύχη και το ξεχάσω, πόσο με συνεπήρε το κεφάλιο που μέσα μου ξεδιαλλίξεις του Άριστοτέλη εκείνο που είπε για τη φίλια. Ποτές δεν πιστέβω να γράφτηκε τίποτις ώραιότερο, πιο βαθύνοο και πιο αληθινό για τη φίλια. Κι δε πα να λένε, από τέτοιες σελίδες, από τέτια λόγια φαίνεται πόσα ξαίρανε, πόσα γιάθανε, τί ψυχοπονεία που την είχανε τα μεγάλα εκείνα τάθροπάρια που

λές. Που να το φανταστώ. Από την παράδοση τα ξαίρουμε τα βιβλία τους και κατότι σαν τα βλέπουμε τιπομένα, τα περνούμε πως είναι μάθημα πάντα. Βλέπουμε το βιβλίο, δε βλέπουμε τον άνθρωπο. Άχ! θα πουούσανε και θα κλαίγανε και διάγαπούσανε και κείνοι σαν και μός. Ποιός πάει να το ξεσκάλισ; Ποιός πάει να κοιτάξει στην καρδιά τους μέσα και στη ζωή τους, να διη τα μάτια τους σα διακρίζανε, την καρδιά τους, σαν αναστέναζε, το πρόσωπό τους, σαν τους παραδερν ο παρημός; "Ηθελα, Κωστή μου, να διαβάσω άκόμα όσα έγραψε ο Άριστοτέλης για τη φίλια, να μάθω και τόλλα. Έγώ τον είχα πως είτανε ξερόκαρδος, σφοδός και κατσουφιάρης. Έσύ τώρα μου δείχνεις πως είχε και ψυχή. Για να μιλήση όπως μιλήσε άπάνω στη φίλια, πρέπει άφτος ο άνθρωπος να είτανε σάλληθια, πρέπει να ήξαισε ν' αγαπήσ.

Η αγάπη τους δεν είναι νεκρή, στείρα, παθίαρα. Είναι ενεργητική, γόνιμη, ψυχοπλάστρα. Αιτός άντρά από την ψυχή της την έμπνεψη, τη δύναμη για τη δουλειά του, ξεκίνη παίρνει απ' αυτόνε το φώς, φωτίζεται, μεστώνεται, γιάθει, βλέπει. Η αγάπη του φρεσάει πνοή ζωής στη γενναϊκήσια, την άπλή ψυχή της.

Η Μύρρω που λιώνει μέσα τη μέρα, περιμένει το Χάρο ληρωτή. Μά δεν είναι ο Χάρος το Δημοτικόν τραγοιδιών. Αυτός που φαντάζεται η Μύρρω, είναι ένας Χάρος γλυκός, «σα να είτανε πατέρας, σα να είτανε κανένας Θεός με σπλαχνική καρδιά, κανένας Θεός πάγκαλος, που γέρνει σιγά σιγά τώραξο του το κεφάλι, που σε κοιτάζει και που τα μάτια του σε χαδέβουνε και που σου λέει «έλα, παιδί μου, ναποκοιμηθής στην άγκυλιά μου».

Ξεμυσητρεύεται κάποτε με τρόπο τον πόθο της αυτό στη μάννα της, και κείνη, του παλαιεκού καιροθί γυναίκα, της αποκρίνεται: «Άν είναι, παιδάκι μου, όπως λές, αν έφτασες σε τέτοια κατάντια, καλύτερα θα κίμης να πεθανής».

Κι ο Κωστής, δίχως να το υποπτεύεται η Μύρρω, λιώνει κι αυτός. Ποιός θα λάβει την τιμή του θανάτου, κίπο είναι τώρα τόνειρο και τώ θυανώνε; «Όχι! — γράφει η Μύρρω — εσύ, λατρεμένη μου, ζήσε, θέλω να ζήσης για την απέραντη αγάπη που σου έχω. Μόνος εσύ στον κόσμο είσουνε άξιος να σπειρίης αγάπη τέτοια σε καρδιά γενναϊκήσια. Κι αν τύχη και πεθάνω εγώ, για την αγάπη μου, εσύ να ζήσης και να βασίλνης και να περπατάς στην ανάνησή της μέσα, γιατί θέλω γύρω γύρω σου να χυθί σαν τον άερα τον ίδιο που σε θρέφει, σαν τον άερα το στόμα σου την αγάπη μας να πίνη. ('Εντέκατο γράμμα).

Μέσα στο σπίτι της δημιουργήθηκε τώρα μια άτμοσφαιρα βαριά. Τα σύννεφα πικνώνουνται. Η αλληλογραφία της με τον Κωστή έγινε γνωστή. Ο θεός της ο Δημητράκης είναι ένας χοντρος άνθρωπος που έχει τις ίδιες τις ιδέες της μάννας της. Της στήνουνε ένα στενό μα άνώτελο αποκλεισμό, για να μην μπορεί πια ναλληλογραφεί μαζί του. Η ζωή της γίνεται μαρτυρική. Το δράμα τρέχει γοργά προς τη λύση του. Τίποτα δεν μπορεί να έμποδίσει την καταστροφή. Ο Ορθόδοξος να γινούσενε, δε θάλλαζε γνώμη, γιατί θάλλεγε τότες πως σε παρακαλέσαμε και να μην τάκούση τέτοιο πράμα», γράφει η Μύρρω για το θείο της.

Ένα υπολείπεται τώρα, ο θάνατος. Αυτός θα τους γλυτώσει από το μαρτύριο, αυτός θα τους ένώσει αι-

ώνια «Στις δατώ,στις δατώμιση τὸ θράδι, μπορεῖ καὶ πὶδ ἀργά, τὴ νύχτα, ἔκλεισε τὸ γράμμα της, ἔτοιμο γιὰ νὰ φύγει. Ἐπειτα ἔπεσε καὶ κοιμήθηκε. Ἴσως τὸ δυστύχημα τὸ φοβερὸ πὸν τὴν ἔρρηξε κάτω, στὴν μπέρα πὸν ἀπὸ παντοῦθε σηκώθηκε νὰ τὴν πνίξει, νὰ, ἴσως τὴ λυτήθηκε ἡ ἀγάπη καὶ τῆς ἔστελε κανένα ὀνειρο θεόγλυκο, πὸν φαντάστηκε ἡ Μύρρω ἡ κακόμοιρο πὸς ὁ καλὸς της ἐρχότανε ὁ ἴδιος νὰ τὴν ἀρρηγο-

ρήση, νὰ τῆς πῆ τὴν ἀγάπη του τὴν αἰώνια, μ' ἕνα φιλὶ στὰ χεῖλια, ὅπου θὰ ἀποῆπε ὅλη της τὴν ἀγάπη. Τρίτη πρωτὶ, μὲ τὰ χαράματα, ἦσυχά ἦσυχά, πὲς ἀγγελουδένια, ἔλιωσε ἡ ψυχὴ της, ψυχὴ πὸν ὁ κόσμος δὲν εἶδε ποτὲ του πὶδ βασανισμένη, πὶδ ἀθώα, πὶδ φλογερή, πὶδ μεγάλη καὶ ὠραιότερη».

(Συνέχεια)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ



ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ



ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑ ΤΟ "ΝΟΥΜΑ,"

Στὸ τελευταῖο τεῦχος τῆς «Revue des Peuples» τοῦ Παρισιοῦ, ὁ Ψυχάρης, μιλώντας πλατιά σὲ μιὰ μελέτη του, μὲ τὸν τίτλο «Littérature Néo-Hellénique» γιὰ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία, γράφει ἀκόλουθα γιὰ τὸ «Νουμά» :

Κάναμε — ὦ ! πολὺ ἄτελα — τὸ γῦρο τῶν περιοδικῶν, πὸν θγαίνουμε μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Πρέπει ὅμως νὰ τελιώσουμε καὶ μὲ τὴν Ἀθήνα. Ἐδῶ θὰ χαιρετήσουμε ἕναν πατριάρχη — ἕναν πατριάρχη πάντα νέο, τὸ Νουμά. Αὐτὸς ὁ τίτλος ἄς μὴ σὰς ξαφνιάσει. Ὁ Νουμάς Πομπήλιος — γιὰτὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Νουμά πρόκειται — εἶναι, λέει ἡ ἱστορία ἢ ἡ παράδοση, — ὁ δεῦτερος βασιλεὺς τῆς Ρώμης. Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο ἀνήκει στὸ Βυζάντιο, γιὰτὶ οἱ Βυζαντινοὶ θεωροῦνται πάντα ὡς οἱ ἐξακολουθητὲς τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, καὶ οἱ χρονογράφοι τοὺς πάντα ἀρχίζουσι τὰ χρονικά τους ἀπὸ τὸ Ρωμύλο. Ὁ Νουμάς λοιπὸν εἶναι τόσο γνωστὸς στὴν ἑλληνικὴ παράδοση, ὅσο καὶ ὁ Περίκλῆς. Ἀπόδειξη πὸς αὐτὸ τὸ ὄνομα ἤρθε φυσικά στὸ τοῦ τοῦ κ. Δ. Π. Τραγκόπουλου πρὶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῆς 2 τοῦ Γενναρίου τοῦ 1903, μέρα πὸν ξαπόστειλε τὸ διάσημο περιοδικὸν (célébre hebdomaire).

Ὁ Τραγκόπουλος εἶναι ἕνας γίγαντας — (est un géant) — μὲ τὰ μαλλιά καὶ τὰ γένια χρυσαῖνα σήμερὰ μὲ χρυσοῦσι. Ἐχει χέρια ὀρθητικά, μπράτσα ἀτσάλεια, πόδια τετράγωνα πὸν δὲν κινουῦνται εὐκόλῃ ἀπὸ τὴ θέση πὸν κρατιοῦνται. Καί, χρονομένη ἀντίθεση, εἶναι ὁ νοῦς ὁ πὶδ ντελικάτος, ὁ πὶδ λεπτός δραματουργός, πὸν πάνω στὴ σκηνὴ φροντίζει, γιὰ μόνη τὴν ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν, γιὰ μόνη τὴν ἀναμεταξύ τους σύγκρουση. Ἐχει ψυχὴ πὸν γλυκεῖα καὶ πὸν αἰσθαντική. Ἀναρωτιέμαι μάλιστα ἀν αὐτὴ ἢ ψυχὴ δὲν εἶναι λίγο ἀδύνατη σὲ μερικὲς στιγμὲς ἢ ἢν ἢ καλὴ πίστη αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Γαλλόφιλου δὲν ἐξαπατήται κάποτε κάποτε. Μᾶς προσέφησε λυπηρὴ ἐντύπωση κάποτε ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ Μόναχο σὲ τὸ 13 τοῦ περρασμένου Φλεβάρη, πὸν κάτω ἀπὸ τὴ φόρμα φιλολογικοῦ χρονικοῦ ξετυλίγεται σὲ πολιτικὲς ἐκδηλώσεις σκοτεινῆς ἀκαλαιστησίας. Τὸ ἄρθρο θὰ πέρασε κρυφά, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀπουσίες τοῦ διευθυντῆ στὴν Εἴδωλα, ὅπου ὁ Νουμάς ἔχει φίλους ἀφοσιωμένους. (Σ η μ τ ο ὕ Ν ο υ μ ᾶ : Τὸ δηλώσαμε πὸς τὸ ἄρθρο

τοῦ Σταῆμετς τὸ δημοσιεύσαμε γιὰτὶ εἴχαμε καὶ ἔχομε τὴν πεποίθηση, πὸς δὲ χτυπιέται ὁ ἀξιοθαύμαστος Γαλλικὸς λαὸς σ' αὐτὸ, μὰ κρίνεται ἡ πολιτικὴ τῆς σημερινῆς Γαλλικῆς Κυβέρνησης, ὅπως καὶ κάθε ἄλλης ἀστικῆς Κυβέρνησης τοῦ κόσμου, πὸν ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια ἱμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν. Τί φταίμε μεις, ἀν ὁ ἄγριος εὐρωπαϊκὸς πόλεμος (πὸν βέβαια γι' αὐτὸν φταίει πρώτη καὶ περισσύτερο ἡ Κυβέρνηση τοῦ Κάιζερ), ξύπνησε μέσα μας τὴν ἠρωική ἀνθρωπιστικὴ συνείδηση καὶ μᾶς ἀνύψωσε τὸ τοῦ καὶ τὴν ψυχὴ μας πάνω ἀπὸ τὶς πατρίδες ;)

Ἡ κινλοφορία τοῦ Νουμά εἶναι σήμερα μεγάλῃ, ἀφάνταστη, χάρη στὴν ἐνεργητικότητά, χάρη στὴ γνώση τοῦ κ. Γανιάρη, ἀνθρωποῦ λογικοῦ καὶ μὲ θέληση, πὸν παλληκαρίσια ἀνάλαβε μιὰ ἔκδοση, πὸν τὴ στολιάζουσι τὰ πὶδ μεγάλα ὀνόματα τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἄς ποῦμε ;, ὄλων τῶν συνεργατῶν τοῦ Νουμά. Γιατὶ, ἐπιτέλους, ὁ Τραγκόπουλος εἶχε τὴν ἀξία (mérite) νὰ μαζώξει ἄνωγ ται μιὰ θυμωστὴ ἐκλεχτικότητά, ὄλων τῶν ἀναγεννητῶν τῆς σημερινῆς διανοητικῆς Ἑλλάδας.

Ὁ Τραγκόπουλος, τὸντις, εἶναι σκεδὸν ἀρχηγὸς σχολῆς, τοῦλάχιστο ἕνας νεωτεριστῆς, μὲ τὸ δικὸ του τρόπο, καὶ ὡς τέτιος, εἰδείξε θάρρος πὸν γεμονεύει πρὸς τὸν ἠρωισμό, γιὰτὶ δὲν εἴταμε, ἴσχιε δῶ, τὸ πὶδ σπουδαῖο, δὲ δεῖξαμε πὸς φοβερὰ πολέμηθησαν καὶ πολεμοῦνται ὅσα περιοδικὰ ἀναφέραμε.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Ζᾶν Μορεῆς «Οἱ Στροφές» μετᾶφ. Τέλος Ἄγρα
Ἐκδόση Ἐλευθερουδάκη. — Στεφάνου Γρανίτσα «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου». Ἐκδόση Ἐλευθερουδάκη.

— Μὲ φροντίδα, μὲ γνώση καὶ μ' ἐπιμέλεια ὁ νέος ποιητῆς Τέλος Ἄγρας, φιλοτέχνησε τὴ μετᾶφραση σὲ «Στροφές» τοῦ Ζᾶν Μορεῆς. Θὰ εἴχαμε νὰ τοῦ παρατηρήσουμε μονάχα, πὸς παραμελεῖ τὴν ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς μας, καὶ κάποτε καὶ τὸ τυπικὸ της. Πράματα βέβαια συνειδησιμένα στοὺς παλιοὺς δημοτικιστῆς λογίους μας, μὰ πὸν πιά δὲν πρέπει νὰ γίνονται ἀπὸ τοὺς νεώτερος, καὶ μάλιστα τῆς σειρᾶς τοῦ κ. Ἄγρα.

— Ἀπὸ τὰ πὶδ καλὰ βιβλία οἱ περιγραφῆς τοῦ μακαρίτη Γρανίτσα, γιὰ τὰ ζῶα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου. Οἱ λαϊκῆς παραδόσεις τῆς λεβεντικῆς πατρίδος τοῦ Εὐρυτανίας, ζευγαρωμένες μὲ τὴν πιστότητα τῆς ἀτομικῆς του παρατήρησης καὶ μὲ τὴ χάρη τῆς ἀ-